

20 043

Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa

Nr. 73

VERSLAG VAN DE ZITTING 2008 (EERSTE DEEL)

Vastgesteld 28 maart 2008

De delegatie uit de beide Kamers naar de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa heeft van 21 tot en met 25 januari 2008 deelgenomen aan het eerste deel van de zitting 2008 van de Assemblee te Straatsburg. Hiermee brengt de delegatie verslag uit van de behandeling van de tijdens deze zitting aan de orde gekomen onderwerpen en van de bijdragen die haar leden aan het debat daarover hebben geleverd.

De delegatie maakt in dit verslag bovendien gewag van enkele activiteiten die zij in de marge van de zitting van de Assemblee heeft verricht. Daarvoor zij verwezen naar paragraaf 9.

Gedurende dit eerste deel van de zitting 2008 heeft een zestal gastspreekers de Vergadering toegesproken, te weten de minister-president van Slowakije, de heer Robert Fico, de Nederlandse staatssecretaris voor Europese Zaken, de heer Frans Timmermans, de heer Ferenc Gyucsány, minister-president van Hongarije, de heer Bami Topi, President van Albanië, de heer Michel Platini, voorzitter van de Unie van Europese Voetbal Associaties (UEFA) en de heer Mikheil Saakashvili, President van Georgië. Hun toespraken kunnen worden nagelezen op de website van de Assemblee¹; aan de toepspraak van de Nederlandse bewindsman wordt in dit verslag afzonderlijk aandacht besteed.

De nummers van de behandelde documenten en van de aan het slot van de diverse debatten aanvaarde aanbevelingen en resoluties zijn steeds vermeld².

1. Inleiding

Aan het begin van de eerste zitting ging de Assemblee over tot de verkiezing van een nieuwe voorzitter, opvolger van de heer René van der Linden. Aangezien alleen de heer Lluís Maria de Puig zich kandidaat had gesteld, werd hij ingevolge het bepaalde in Regel 13.3 (oud) zonder stemming tot Voorzitter van de Assemblee uitgeroepen.

De Committee on Migration, Refugees and Population koos mevr. C.W.A (Corien) Jonker tot haar voorzitter. De Sub-Committee on the Election of Judges to the European Court of Human Rights koos mevr. M.L. (Marie Louise) Bemelmans-Videc opnieuw tot haar voorzitter.

¹ <http://assembly.coe.int>

² Deze stukken zijn verkrijgbaar bij de griffie interparlementaire betrekkingen en kunnen worden geraadpleegd op de website van de Parlementaire Assemblee.

2. Voortgangsrapport van het Bureau van de Assemblée en the Standing Committee

Spreker: de heer R. van der Linden; doc. 11490, I en II plus addendum

De heer **Van der Linden** wenste aan het begin van zijn interventie de heer De Puig van harte geluk met zijn verkiezing tot President van de Parlementaire Assemblée. Hij wees erop dat de heer De Puig al lang een zeer gewaardeerd lid is van de Assemblée. Met hem krijgt de Assemblée bovendien een toegewijd lid als haar voorzitter.

Zelf had de heer Van der Linden het voorzitterschap bekleed vanaf 2005 en had hij bij zijn aantreden beloofd zaken aan de orde te stellen die direct raken aan de waarden van de Raad van Europa, nauwere betrekkingen met de Europese Unie tot stand te brengen en de «civil society» te betrekken bij het werk van de Raad van Europa. Er is veel bereikt op deze terreinen, inclusief een betere zichtbaarheid en meer geloofwaardigheid, getuige de participatie van Angela Merkel, de Franse minister van Buitenlandse Zaken Kouchner en de aangekondigde aanwezigheid van de heer Poetin in de toekomst. Dat laat ook zien dat de Parlementaire Assemblée meer bekendheid geniet in de internationale gemeenschap. In dit verband meldde de heer Van der Linden dat hij de ambtelijke staf van de Assemblée had verzocht een rapport op te maken over de werkzaamheden die tijdens zijn voorzitterschap door de Assemblée zijn verricht. Daaruit zal blijken dat de Raad van Europa belangrijker is dan ooit tevoren.

Racisme, xenofobie, antisemitisme, mensenhandel en uitsluiting van Europeanen van bevolkingsgroepen, inclusief minderheden zijn, zelfs in deze Vergadering, die gelijkheid voor allen zo hoog in het vaandel heeft, de grote uitdagingen en zorgen van de Assemblée. Om het Europese continent één te maken zou de Assemblée geen steen op zijn plaats moeten laten in haar streven de waarden van de Raad van Europa te waarborgen. Dat kan door meer interculturele en interreligieuze dialoog: één van de uitdagingen van de 21e eeuw. De Parlementaire Assemblée heeft getoond bruggen te kunnen bouwen tussen gemeenschappen en religies. Zij heeft zich gericht op meer participatie door de Russische Federatie waarbij getracht is moeilijkheden met de OVSE te vermijden. De heer Van der Linden merkte vervolgens op dat in het voortgangsrapport voor het eerst melding kan worden gemaakt van een samenwerkingsovereenkomst met het Europese Parlement. Deze overeenkomst is een mijlpaal in de wederzijdse betrekkingen tussen Assemblée en Parlement en geeft uitdrukking aan de politieke wil tot volledige samenwerking van beide organisaties. Het is zaak nu verder te werken aan de implementatie van deze overeenkomst.

Vrije en eerlijke verkiezingen vormen de basis van de democratie. Wij moeten ten aanzien van alle landen dezelfde fundamentele beginselen hanteren zonder politieke voorkeur voor diegenen die wij graag als winnaar uit de bus zouden zien komen. De heer Van der Linden wees op het feit dat hij tijdens zijn voorzitterschap vaak had benadrukt dat, indien verkiezingen vrij en eerlijk zijn verlopen, de uitslagen ervan gerespecteerd moeten worden.

Met het eerste jaarrapport over mensenrechten en democratie is, zo vervolgde de heer Van der Linden, een uniek en nieuw initiatief gepresenteerd. De Assemblée heeft in dat rapport alle hoofdrolspelers uit de Raad van Europa samengebracht met belangrijke externe actoren met het doel een hoogwaardige momentopname te maken van de staat van de mensenrechten en de democratie in Europa.

De Raad van Europa mag niet worden genegeerd door regeringen in Europa en door de Europese Unie. Om dat te bereiken zal door de desbetreffende afdeling van de Raad en de Assemblée een beter communicatiebeleid moeten worden gevoerd. Teneinde het politieke

profiel van de Raad van Europa te verbeteren zullen de aanbevelingen uit het rapport-Juncker moeten worden uitgevoerd en zullen daarover in 2008 belangrijke beslissingen voor de toekomst van de Raad moeten worden genomen. Wij zullen verder moeten investeren in de relaties met onze partners; het wederzijdse vertrouwen zal moeten worden vergroot. Wij moeten onszelf niet overschatten, maar voorkomen moet worden dat anderen ons onderschatten.

De Raad van Europa gaat niet over geld en markten. Hij gaat over iets dat belangrijker is: waarden. De Raad is daarom een unieke organisatie. De heer Van der Linden bond de Europese Unie en de eigen lidstaten op het hart de Raad van Europa niet te negeren, maar daarentegen zijn meerwaarde, de ongeëvenaarde kennis en expertise en zijn instrumenten juist te gebruiken.

De heer Van der Linden zei eraan te hechten de leidende organen van de Raad van Europa – het Comité van Ministers, het Hof voor de Rechten van de Mens, de Europese Commissaris voor de Mensenrechten – te bedanken voor hun bijdrage aan het succes van zijn voorzitterschap. In het bijzonder hun bijdrage aan het eerste rapport over de mensenrechten en democratie verdient grote dank en waardering.

Ook alle leden van de staf, wier deskundigheid en inzet hij ten zeerste heeft gewaardeerd, zegde de heer Van der Linden dank.

Een speciaal dankwoord richtte hij aan het adres van de medewerkers van de het Secretariaat van het Bureau en aan de afdeling Communicatie. De medewerkers van zijn persoonlijke staf betrok hij vervolgens in zijn dankwoorden.

Spreker zei met een open instelling, met overtuiging en een warm hart te hebben gewerkt aan het vervullen van de plichten die zijn verbonden aan het ambt van President van de Assemblee. In deze Vergadering, maar meer in het algemeen in de politiek, moeten politici staan voor hun principes en integriteit, niet voor hun persoonlijke belangen. De Raad van Europa is gebaseerd op idealen en dat heeft de functie van Voorzitter zo enerverend gemaakt. De heer Van der Linden sloot zijn speech af met enkele woorden van Goethe, één van de grootste dichters, die miljoenen mensen heeft beïnvloed en hem gedurende zijn politieke loopbaan heeft geïnspireerd: «Droom geen kleine dromen, want die hebben niet de kracht om de harten van de mensen te bewegen». Van harte zei de heer Van der Linden te hopen dat de dromen die hij heeft gedroomd voor de Assemblee eens werkelijkheid zullen worden en dat hij het bij zijn verkiezing in hem gestelde vertrouwen heeft waargemaakt. Het in hem gestelde vertrouwen en de betoonde vriendschap zei hij als een symbool voor de gehele Assemblee te beschouwen.

De heer **Kox** merkte op de voormalige Voorzitter van de Assemblee en rapporteur voor het onderhavige voortgangsrapport allereerst te willen danken voor dit document. Het is de overtuiging van zijn fractie dat de heer Van der Linden uitstekend werk heeft verricht en de werkzaamheden van de Assemblee meer zichtbaar heeft gemaakt door het eerste jaarlijkse rapport over mensenrechten en democratie uit te brengen, door de positie van de Assemblee van de Raad van Europa te versterken en door toepassing van de regel dat wij allen verschillend, maar gelijk zijn en dat dus onze fracties, hoewel veerscheidend, ook alle gelijk zijn. De heer Van der Linden verbeterde ook de betrekkingen met de Europese Unie, met Rusland en andere landen. In Nederland staat hij bekend als «Us Renée», in deze Assemblee was hij de afgelopen jaren «onze Renée». Voor al het werk dat hij de afgelopen jaren heeft verzet dankte de heer Kox hem van harte.

Het waarnemen van verkiezingen is één van de belangrijkste taken van de Parlementaire Assemblee en dat zouden wij niet moeten onderschatten. Die taak houdt niet in dat wij in het openbaar kritiek leveren op regeringen, partijen en politici, maar dat wij een bijdrage leveren aan de

verbetering van democratische structuren en aan de democratische rechten van burgers in heel Europa en, zo mogelijk, buiten Europa. In de afgelopen maanden heeft de Assemblee waarnemers afgevaardigd naar twee verkiezingen, die in Georgië en die in Rusland. Het is triest te moeten concluderen dat beide verkiezingen niet voldeden aan onze standaarden. Belangrijk is dat wij de waarheid vertellen. De heer Hancock mag dan hebben gezegd dat indien de uitslag klopt, alles klopt, maar het gaat niet alleen om de uitslag die belangrijk is, het gaat erom hoe regeringen, politieke partijen en burgers zich tijdens verkiezingen gedragen. Zoals gezegd, voldeden beide verkiezingen niet aan de criteria van de Raad van Europa. Zoals het rapport-Van den Brande stelt, was er sprake van vrije, maar niet van eerlijke verkiezingen. Dat is dus niet voldoende. En zoals de heer Matyas Eörsi opmerkte, de prestatie van Georgië was slechter dan hij verwachtte. Die waarheid moet worden uitgedragen om er voor te zorgen dat diegenen in Georgië, die de conclusies van deze Assemblee delen, worden gesteund. Zij hebben die steun nodig en hebben er ook recht op. Het is daarnaast noodzakelijk dat de regeringen van de genoemde landen een waarschuwing ontvangen. Deze Assemblee zou tegen de heren Poetin en Medvedev moeten zeggen: «In de volgende presidentiele verkiezingen zult u aanmerkelijk betere prestaties moeten laten zien, wilt u de steun van deze Assemblee krijgen als het gaat om de vraag hoe u uit democratisch oogpunt presteert». Wij zouden donderdag aanstaande de heer Saakashvili ook moeten toespreken en zeggen: «De ontvangst door deze Assemblee is geen beloning is voor de wijze waarop u de verkiezingen heeft doen verlopen. Dit is een moment waarop wij u willen confronteren met onze conclusie dat u slecht hebt gepresteerd, slechter dan wij verwachtten en dat u in de aanstaande parlementaire verkiezingen veel beter zult moeten presteren». Met de heren Wilshire en Hancock zei de heer Kox het eens te zijn dat de wijze van verkiezing van een President van de Assemblee ook voor verbetering vatbaar is. Maar zo lang de beste oplossing niet mogelijk is, heeft de op één na beste oplossing de voorkeur. Wij hebben een nieuwe afspraak met elkaar gemaakt die is ondertekend door de politieke leiders van de vijf politieke fracties. Wij zouden een Rus in de Voorzittersstoel hebben kunnen hebben, maar belangrijker is dat wij voor de toekomst met elkaar hebben afgesproken dat iemands nationaliteit nooit de doorslaggevende reden kan zijn hem of haar niet in de voorzittersstoel te aanvaarden. Het zou een schande zijn als dat nog eens gebeurde.

3. Speech van de heer F. Timmermans, staatsecretaris voor Europese Zaken in Nederland

De heer **Timmermans** begon zijn betoog met felicitaties aan het adres van de zojuist verkozen President van de Assemblee, de heer De Puig, die zich al zo geruime tijd thuis voelt in de Assemblee. Ook wenste hij de heer Van der Linden te danken voor het vele werk dat hij heeft gedaan voor de Assemblee. Mede door zijn toedoen kan de Assemblee de Raad van Europa helpen zijn rol te spelen die hem in 1948, 60 jaar geleden, werd gegeven toen Winston Churchill de waarden en doelstellingen van de Raad in Den Haag uiteenzette. De Nederlandse regering is de heer Van der Linden buitengewoon erkentelijk voor al zijn inspanningen gedurende zijn voorzitterschap. Zij is trots op wat hij voor deze organisatie en voor zijn land heeft gedaan.

De heer Timmermans zei het eens te zijn met de nieuwe President die had betoogd dat de kerntaak van de Raad van Europa erin bestaat zich te concentreren op mensenrechten, de «rule of law» en de democratie. Voor die doeleinden is de organisatie opgericht en zet zij zich nog steeds in, nu, morgen en de komende jaren. De opmerking die Jean-Claude Juncker ooit

maakte, dat de Raad van Europa een «volwaardige fabriek voor de democratie» is geeft precies weer waar deze Raad voor staat. De kracht van deze assemblee is dan ook dat zij haar aandacht volop richt op deze drie onderwerpen en deze plaatst in een maatschappelijke context in onze lidstaten waarin zij operationeel moeten zijn. Het is belangrijk dat wij ons realiseren dat de Parlementaire Assemblee een plaats is waar mensen met zo veel nationale, culturele, religieuze en niet-religieuze achtergronden elkaar ontmoeten. Deze assemblee biedt hen een forum om naar onderling verschillende én gemeenschappelijke waarden te kijken, maar is tegelijkertijd geen vrij toegankelijk praathuis; zij is gebaseerd op een sterke binding aan mensenrechten, democratie en de «rule of law». Die is neergelegd in veel verdragen en conventies en de dialoog tussen onze landen en de ons vertegenwoordigende parlementariërs vindt een kader binnen deze juridische commitments. De roep om dialoog kan daarom nooit een excuus zijn voor het laten verslappen van de juridische commitments die wij allen zijn aangegaan.

Het getuigt van eerlijkheid als wij zeggen dat wat zestig jaren geleden door de Raad van Europa is gestart, niet alleen van invloed is geweest op andere Europese organisaties, maar op de wereld als geheel. Ons standpunt omtrent de afschaffing van de doodstraf heeft doorgeklonken in de Verenigde Naties getuige haar resolutie tegen de doodstraf. De Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment heeft baanbrekend werk verricht in de strijd tegen foltering en die strijd is wereldwijd nagevolgd. De Venetië-commissie heeft nieuwe standaarden ontwikkeld die zijn elders zijn overgenomen en nagevolgd. Dat is niet alleen logisch omdat dit werk goed is en navolging behoeft, maar omdat het een menselijke trek is datgene wat we voor ons zelf opeisen ook aan anderen te gunnen. Immers, het zou vreemd zijn wanneer we mensenrechten, democratie en de «rule of law» voor ons zelf zouden opeisen, maar aan anderen, elders ter wereld niet zouden gunnen. Als we onze eigen rechten en vrijheden voor onszelf zouden houden dan zouden zij uiteindelijk hun betekenis verliezen, want wij kunnen alleen dan trouw blijven aan onze normen als we bereid zijn ze te gunnen aan hen die ze nu niet genieten.

De heer Timmermans zei vervolgens de inspanningen van het Slowaakse voorzitterschap om de rechten van de Roma hoger op de agenda te plaatsen van harte te begroeten. In het huidige Europa is dat hard nodig want in de meeste Europese landen is hun positie moeilijk. Zij zijn waarschijnlijk de meest kwetsbare groep minderheid in de EU en verdienen op terreinen waar de Raad van Europa zich op richt – sociaal beleid, mensenrechten, democratie en de «rule of law» – bijzondere aandacht. Wij hebben de unieke gelegenheid om dit onderwerp aan de orde te stellen en te voorkomen dat de strijd wordt aangegaan met andere Europese organisaties over de vraag of wij de enige organisatie zijn die zich met dit vraagstuk bezig houdt. In plaats daarvan zouden wij moeten proberen onze inzet te versterken door elkaars inspanningen te bundelen. Spreker zei in deze overtuiging gesterkt te zijn door de voorstellen die de afgelopen week door Eurocommissaris Frattini in het Europees Parlement zijn gedaan en door het feit dat de Hoge Commissaris voor Nationale Minderheden van de OVSE zich ook bezig houdt met dit onderwerp. Er ligt een prachtige kans voor de Raad van Europa om hier de leiding te nemen en te bevorderen dat wordt samengewerkt met de EU en de OVSE en zelfs misschien met gespecialiseerde VN-organisaties zodat eens en voor altijd het lot van de Roma voorop komt te staan in ons aandachtsgebied.

De heer Timmermans hechtte eraan te benadrukken dat hij, komend uit een West-Europees land, de Oost-Europese landen niet zal voorhouden dat zij het beter moeten doen. Er zijn enorme inspanningen verricht, zoals ook minister-president Fico zojuist schetste, in de landen waar de meeste Roma wonen, om hun positie te verbeteren. Het is een gemeenschappe-

lijke verantwoordelijkheid van alle Europeanen om de positie van deze mensen te verbeteren.

Spreker vervolgde zijn betoog met op te merken dat er op andere terreinen ook door de Raad van Europa en de EU kan worden samengewerkt. Met Michel Platini, die later deze week de Assemblee nog zal toespreken, zei de heer Timmermans nauw samen te werken; samen met zijn Franse collega Pierre Poulhier zei spreker het initiatief te hebben genomen om de sport in het algemeen en voetbal in het bijzonder hoger op de Europese agenda te krijgen omdat het een belangrijk onderwerp voor onze bevolking is. In het verleden is de sport misschien wel genegeerd door de politiek; daarom verdient zij meer politieke aandacht, ook gezien de kwetsbare positie van de jeugd en jongeren.

De heer Timmermans merkte voorts op dat Nederland erg betrokken is bij de Raad van Europa en zijn Assemblee en zich inzet voor een versterking van zijn positie. Voor een bedrag van € 600 000 heeft Nederland bilaterale samenwerkingsovereenkomsten. Nederland heeft extra steun gegeven aan de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen en steunt via zijn bilaterale ambassades een aantal projecten van de Raad van Europa-projecten in enkele lidstaten. Ook steunt Nederland het initiatief van Noorwegen om een steunfonds op te richten om de werkachterstanden en andere problemen van het Hof op te lossen. Nederland staat ook welwillend tegenover ieder verzoek van het Hof dat er toe leidt dat het zijn taken beter kan vervullen.

De bewindsman zei nu een onderwerp te willen aansnijden dat hem erg aan het hart ging toen hij zelf lid was van de Parlementaire Assemblee. Op voorstel van het voormalig lid van de Assemblee, de heer Jurgens, voorzitter van de Committee on Legal Affairs and Human Rights, heeft de Assemblee een procedure ontwikkeld op grond waarvan de aandacht van nationale parlementen op de beslissingen van het Hof worden gevestigd. In Nederland rapporteert de regering het parlement eens per jaar zodat het kan zien hoe de beslissingen van het Hof worden geïmplementeerd. Deze handelwijze verdient navolging door andere lidstaten omdat deze organisatie alleen dan impact en effect kan hebben wanneer datgene wat hier in de Assemblee wordt gezegd ook in de «thuis»-parlementen van de leden van de Assemblee wordt gezegd. Er bestaat immers nog te vaak een discrepantie tussen wat hier wordt gezegd en wat wordt «meegenomen» naar huis. Spreker zei deze woorden uit te spreken als voormalig lid van deze Assemblee, maar ook als huidig lid van een nationale regering. Regeringen zeggen in deze Assemblee soms dingen en gaan vervolgens naar de EU in Brussel en zeggen daar iets anders. Met het doen van deze oproep aan leden van de Assemblee zei de heer Timmermans ook zichzelf aan deze woorden te willen binden.

Te gemakkelijk verbergen regeringen zich, zo vervolgde spreker, achter acronymen – EU, RvE en OVSE – en stellen zij dat het de fout van die organisaties is dat ze niet samenwerken. Diezelfde regeringen houden er echter onderling verschillende opvattingen op na, afhankelijk van de organisatie waarin zij die uitdragen. Als wij de Raad van Europa slavaardiger willen maken, dan hebben we de verantwoordelijkheid dit gedrag te voorkomen. Dat zal leiden tot meer consistentie tussen de organisaties en zal de strijd tussen de organisaties onderling doen afnemen en een eind maken aan vragen als «Doen we dit via de Raad van Europa of via de OVSE?» of «Wie staat in een goed blaadje bij het belangrijkste land»? Uiteindelijk zijn degenen die te lijden hebben van dit soort benaderingen zij die van ons afhankelijk zijn voor de bescherming van de mensenrechten, de democratie en de «rule of law».

In het Nederlandse parlement is een lange discussie gevoerd over het Europese Agentschap voor Fundamentele Rechten in Wenen. Nu dit bureau eenmaal is gevestigd is het onze taak het efficiënt te maken en zeker te stellen dat dit het uitnemende werk van de Raad van Europa niet gaat dupliceren. Wij moeten er op toezien dat het agentschap geen extra

of suppletoire rol gaat vervullen, maar wij moeten de inspanningen van de Raad van Europa, die erop zijn gericht om onze eigen inspanningen voor onze burgers te verbeteren, ondersteunen in plaats van energie te steken in bureaucratische of politieke strijd in en tussen organisaties. Een ander zeer belangrijk element in dit debat is de dialoog. Dialoog betekent niet alleen dat men kan zeggen wat men denkt, al is dat wel een deel van het verhaal. Zoals Albert Camus in een prachtig artikel in «Combat» schreef, veronderstelt dialoog de bereidheid om te luisteren en de eigen visie te veranderen. Dialoog is meer dan alleen maar zeggen wat je denkt en op je standpunt staan. Het is ook luisteren naar iemands standpunt, zelfs als je dat niet deelt, en bereid zijn je eigen opvatting te veranderen op basis van wat de ander zegt.

Deze organisatie is, zo voegde de heer Timmermans toe, hét voorbeeld van hoe dat werkt. Zij is gebaseerd op regels en duidelijke normen die zijn neergelegd in verdragen, gevolgd door een dialoog op basis van die regels tussen diegenen die van mening verschillen. Spreker zei zijn betoog op dit punt graag te willen toelichten met een voorbeeld dat voor de Nederlandse regering erg belangrijk is, de positie van homo's en lesbiennes in Europa. Duidelijk is dat over dat onderwerp verschillende opvattingen bestaan in de Europese samenleving. In Nederland hebben deze mensen bijvoorbeeld het recht om te huwen, evenals in België en Spanje. Wij zijn daar trots op, maar leggen dat recht aan geen ander op. Andere mensen hebben andere opvattingen en dat is prima, maar respect voor mensenrechten is niet iets om mee te spelen. Homo's en lesbiennes hebben mensenrechten die moeten worden gerespecteerd en die niet ter discussie kunnen worden gesteld wegens geloofsinzichten of culturele verschillen. Dat is een basaal en fundamenteel uitgangspunt dat door ieder individueel lid van deze Assemblee en door iedere individuele lidstaat van de raad van Europa moet worden gerespecteerd.

De heer Timmermans zei in aansluiting hierop nog iets anders over religie te willen opmerken. Natuurlijk respecteren wij religie en religieuze verschillen. Maar in het huidige debat, in het bijzonder in Nederland, wordt respect wel steeds geclaimd maar nooit gegeven of getoond. Respect werkt alleen als je bereid bent het ook te geven en mensen bereid zijn het jou te geven. Dat is de enige manier waarop mensen die geloven en mensen die niet geloven met elkaar kunnen debatteren. Mensen hebben het recht om diep gelovig te zijn. Ze hebben het recht naar de kerk te gaan, hun persoonlijk geloof en dat van hun kerk te belijden. Mensen hebben ook het recht om niet te geloven, om geen lid van een kerk te zijn of om de kerk te verlaten zonder bedreigd of sociaal geïsoleerd te worden. Wij zullen ons altijd voor deze rechten moeten blijven uitspreken. Er zal altijd een balans tussen deze rechten moeten zijn.

De heer Timmermans zei deze punten te benadrukken omdat in Nederland het debat voor en tegen een multiculturele samenleving erg verhit verloopt. Er lijkt haast geen middenweg in mogelijk. Mensen die vóór zo'n samenleving zijn willen de argumenten van de tegenstanders niet horen; als ze er tegen zijn vinden ze de multiculturele samenleving slecht en willen ze er niets over horen. Europa gaat niet over de af- of aanwezigheid van een multiculturele samenleving: zij is een interculturele samenleving. Dat wordt maar al te vaak vergeten. Het is onze plicht open te zijn tegenover mensen met een ander geloof. Dat was zo in 1948 toen deze organisatie werd gevormd en toen Albert Camus zijn beroemde artikel schreef. Wat ons menselijk maakt is onze bereidheid met anderen te spreken en, bovenal, te luisteren naar anderen en onze inzichten en opvattingen daarna opnieuw af te wegen. De heer Timmermans zei dat dat voor hem de kern is waarvoor de Raad van Europa staat en van de gezamenlijke toekomst van ons allen.

4. Ontwikkelingen met betrekking tot de toekomstige status van Kosovo

Rapporteur Lord Russell-Johnston (Verenigd Koninkrijk) namens de Political Affairs Committee; doc. 11472 en de heer Omtzigt, namens de Committee on Legal Affairs and Human Rights, doc. 11498

De heer **Omtzigt** merkte op dat standaarden en status de centrale vraag uitmaken in het debat over Kosovo. De standaarden in Kosovo zijn niet erg hoog. De stand van zaken ten aanzien van de mensenrechten is pover. Misdrijven worden niet effectief vervolgd en berecht, Kosovaren kunnen vaak niet voor hun rechten opkomen en nog steeds is sprake van intimidatie tussen bevolkingsgroepen. Meer dan de helft van de bevolking is werkeloos. Velen voorzien in hun bestaan door middel van het witwassen van geld of andere van zulke activiteiten. Deze zwakke economische situatie alsmede de slechte mensenrechtensituatie hangt direct samen met de afwezigheid van een status voor Kosovo. Hierdoor is namelijk niemand verantwoordelijk voor de oplossing van problemen. Hervormingen hebben geen eigenaar. UNMIK, Belgrado en de lokale overheid zijn niet bij machte lange termijnplannen te maken want niemand weet wat de uiteindelijke status van Kosovo zal zijn, hoe het uiteindelijke wettelijke kader er zal uitzien of zelfs tot welk deel van de wereld Kosovo zal gaan behoren. In die situatie blijft de toekomst voor het volk van Kosovo, of het nu gaat om Serviërs, Albanezen of leden van de Roma-Ashkalisch Egyptische gemeenschap somber. Het is allereerst aan de Veiligheidsraad van de VN een beslissing te nemen en wel snel. Dat is wat het rapport zoals dat is gepresenteerd, voorstelt. Zodra dat is gebeurd kan, zo geloven wij, Kosovo worden herbouwd. Dan kan Kosovo een democratie hebben waarin iedereen kan deelnemen aan dezelfde verkiezingen en niet, zoals nu, de verkiezingen van de andere gemeenschappen boycot. Dan kan het tenslotte weer het recht gelden op basis waarvan de bevolking van Kosovo zich kan wenden tot het Hof in Straatsburg en kunnen we weer respect hebben voor de mensenrechten. Dat is wat de mensen van Kosovo verdienen en het is voor hun dat dit rapport wordt gepresenteerd.

Aan het debat over de beide gepresenteerde rapporten werd van Nederlandse zijde deelgenomen door de heer **Ten Broeke** die opmerkte tijdens zijn laatste bezoek aan Kosovo onder de indruk te zijn geraakt van de vastberadenheid waarmee het Kosovaarse volk zijn lot in eigen hand heeft genomen, hoe moeilijk dat ook is, hoe lastig de obstakels op de weg ook zijn en ondanks het feit dat de start na de jongste verkiezingen bepaald niet perfect was.

De internationale gemeenschap heeft veel gedaan om de problemen te overkomen. Daar is veel tijd mee heen gegaan en de resterende tijd is kort. Hoe men de zaken ook bekijkt, alle wegen lijken te leiden van en naar het plan Ahtisaari.

De heer Ten Broeke zei het met de heer Russell-Johnston eens te zijn dat unanimiteit in de EU ten aanzien van Kosovo van het hoogste belang is gegeven de zorgelijke veiligheidssituatie aan haar grenzen bij enige vorm van externe autonomie. De vastberadenheid van de EU jegens Kosovo is zowel voor haar eigen toekomst als voor die van Kosovo zelf van eminent belang. Uiteindelijk, na afronding van alle onderhandelingen, zal de uitkomst ervan moeten worden geregeerd door de beginselen waar de Unie en waar ook de Raad van Europa voor staat.

Dat is de reden, zo vervolgde de heer Ten Broeke, dat hij het niet eens is met diegenen in veel Europese landen, die ervoor pleiten door onderhandelingen te steunen en stabiliteitsakkoorden te sluiten, gematigd op te treden tegen Servië. Wij zullen het beperkingen opleggen die we niet

opleggen aan kandidaat-lidstaten zoals Macedonië dat beter dan Servië voldoet aan de controlestandaarden.

De heer Ten Broeke zei blij te zijn met de passage in het rapport van Russell-Johnston waarin wordt gesteld: « Aan de andere kant is het dreigen met het onverminderd doorgaan met het in de armen drijven van radicale krachten van Servië een argument van chantage dat zowel intern in Servië als extern, in de internationale gemeenschap, wordt gebruikt». Het overeind houden van de beginselen van zowel deze Raad als die van de EU is noodzakelijk als wij zowel thuis als op de Balkan geloofwaardig willen blijven. Als wij uit angst overgaan tot onderhandelen dan zullen we bang worden voor onderhandelingen. Servië zal aan de voorwaarden moeten voldoen, Mladic zal moeten worden uitgeleverd aan het Internationale Strafhof te Den Haag en het is aan het Servische volk, zoals het ook was aan het Kosovaarse, om de eigen toekomst te bepalen en de eigen keuzen te maken¹.

5. De VN-Veiligheidsraad en de zwarte lijsten van de EU

rapporteur de heer Marty namens de Committee on Legal Affairs and Human Rights; Doc. 11454 met addendum

De heer **Omtzigt**, sprekende namens de fractie van de Europese Volks Partij (EVP), prees de heer Marty voor zijn opnieuw zeer degelijke werk waarmee de standaarden van de Raad van Europa worden gemarkeerd. Na zijn rapport over de geheime uitleveringsvluchten verschijnt hiermee een rapport dat handelt over de wijze waarop wij terrorisme bestrijden. Het lijkt er soms op of wij vechten met één arm op de rug gebonden omdat terroristen meer middelen tot hun beschikking hebben. Zij hoeven zich niet tot de rechter te wenden.

Zoals de heer Marty heeft gesteld, vereist het bestrijden van terrorisme wettelijke systemen, ofschoon wij soms meer ruimte zouden willen hebben om binnen die systemen te werken. Het terrorisme dat wij vandaag de dag om ons heen zien legt een absoluut gebrek aan respect voor mensenrechten aan de dag. Wij hebben gezien hoe lukraak mensen werden vermoord in steden als Madrid, Londen en New York en in ambassades in zowel Afrika als Bali. Die daden getuigen van een volslagen minachting voor mensenlevens. Klaarblijkelijk hadden de slachtoffers geen enkel juridisch of ander verweermiddel tegen deze terroristen. Echter, in onze antiterrorisme activiteiten moeten we niet de fout maken de strategie van de terrorist te volgen. Het is onze plicht binnen de grenzen van het recht te blijven en om de mensenrechten volledig te eerbiedigen. Als we dat niet doen geven we de terroristen wat ze willen: vrees in de samenleving. Zij willen immers de basis van onze samenleving, de democratie, vernietigen. Daarom is het van het grootste belang dat wij binnen de grenzen van het recht blijven opereren.

De heer Omtzigt merkte op dat de fractie van de EVP het buitengewoon belangrijk vindt dat de juridische waarborgen ten aanzien van de zwarte lijst in tact blijven. De heer Marty heeft de te nemen maatregelen in zijn rapport duidelijk uiteengezet en heeft ook gesteld dat mensen zeker de mogelijkheid van verweer tegen plaatsing op de zwarte lijst moeten hebben. Dat verweer moet binnen een redelijke termijn beschikbaar zijn en in de tussentijd dienen zij te beschikken over middelen van bestaan en over een vorm van compensatie.

Over handhaving van de «rule of law» zei de heer Omtzigt iets optimistischer te zijn. Vooral de recente uitspraak van de heer Poiars Maduro in het Europese Hof inzake enkele gevallen uit het Verenigd Koninkrijk, maakt duidelijk dat zelfs indien maatregelen beogen internationaal terrorisme te bestrijden, zij een rechtbank niet van de plicht kunnen

¹ Onder de aangenomen amendementen bevindt zich o.a. amendement nr. 15, ingediend door de heer Omtzigt, dat stelt dat er slechts een stabilisatie-en associatieverdrag met Servië kan worden aangegaan, wanneer dat land volledig samenwerkt met het tribunaal voor het voormalig Joegoslavië in Den Haag.

ontslaan de « rule of law » te handhaven. Dat is een zeer positieve ontwikkeling want dat betekent dat wij binnen het recht van de Gemeenschap blijven. Hopelijk doen de EU en de VN hetzelfde.

Gebruik makend van de nieuwe procedureregels, vroeg de heer Omtzigt de heer Marty wat het Comité van Ministers de komende maanden zouden moeten ondernemen jegens de regeringen. Deze vraag achtte de heer Omtzigt belangrijk mede in relatie tot de datgene wat het Comité in dit opzicht heeft ondernomen naar aanleiding van diens rapport over illegale uitleveringsvluchten. Was hij tevreden of zou hij dit keer een fermere reactie wensen?

De heer **Kox**, voorzitter van de fractie van Verenigd Europees Links, merkte op het debat over dit rapport zeer inspirerend te vinden. Het is het soort debat waarvoor deze Assemblee bij uitstek het forum is omdat het er o.a. op gericht is te zien op welke punten we onze politieke verschillen kunnen overbruggen en tot elkaar kunnen komen. Dat is de « corebusiness » van de Raad van Europa. Spreker zei het op prijs te hebben gesteld dat de heer Marty in het debat de aandacht heeft gevraagd voor de relatie van dit rapport met het eerder door hem uitgebrachte rapport. Ook belangrijk is te noteren dat de heer Marty stelde dat indien we Guantánamo bekritisieren, we ook aandacht moeten besteden aan wat er in Europa plaats vindt.

Vandaag is een dag van hoop, hoop dat een grote meerderheid de analyse, de conclusies en de aanbevelingen van onze rapporteur zal onderschrijven. Het is ook een dag van hoop ten aanzien bijvoorbeeld het Iraanse verzet. Ten onrechte heeft hun zaak zo lang op de lijst gestaan zonder dat het mogelijk was hem van de lijst af te krijgen. Deze dag is ook een dag van hoop voor al die individuen van wie wij er veel niet kennen en met de omstandigheden van wie wij ons hebben bezig gehouden. De heer Kox riep zijn collega's op het rapport van de heer Marty mee te nemen naar hun eigen parlementen en er daar verder mee aan de slag te gaan. Iedereen realiseert zich dat dit pas het begin is en dat er nog veel moet gebeuren.

De heer **Omtzigt** zei het met de heer Kox eens te zijn dat de assemblee ook moet bezien wat wij in Europa zelf doen. Hij zou willen dat de heren Malins en Kosachev, beiden lid van een regeringspartij en komend uit landen die permanent lid zijn van de Veiligheidsraad, hadden toegezegd hun regeringen te vragen iets met het rapport te doen, omdat juist zij de situatie kunnen veranderen. Als ze dat zouden doen, dan zouden ook de betrekkingen tussen Groot-Britannië en Rusland misschien verbeteren. Uit de reactie van de heer Marty is duidelijk dat deze diep teleurgesteld is over het Comité van Ministers. De vraag is alleen wat nu te doen. En als wij iets willen ondernemen hebben we eerst een strategie nodig.

6. Externe betrekkingen van de Raad van Europa

Het rapport getiteld « The Council of Europa and its observer states- the current situation and the way forward », dat door de heer Wilshire (VK) namens de Political Affairs Committee werd gepresenteerd, werd namens de Committee on Legal Affairs and Human Rights door de heer Omtzigt voorzien van een toelichting. Doc. 11471

De heer **Omtzigt** merkte op dat de Committee on Legal Affairs and Human Rights verzocht heeft een opinie te geven over de staat van de mensenrechten in de zes landen met de observer-status. Spreker zei uit te zien naar enkele nuttige discussies met al deze staten. Canada heeft een goede « record » en Mexico is er in geslaagd de doodstraf, enkele jaren nadat het de status van observer van de Raad kreeg, af te schaffen. Het land heeft laten weten dat het verkrijgen van deze status zekere een

hefboom is geweest in de afschaffing van die straf die overigens al sedert 1937 niet meer in praktijk is gebracht. Spreker zei de Heilige Stoel graag van harte welkom te willen blijven heten als observer. Zij is een actieve campagnevoerder voor het leven, tegen de doodstraf.

Het is een positieve factor dat in deze tijden van spanningsvolle relaties met sommige religies dat we een actieve dialoog hebben over mensenrechten met de Rooms Katholieke kerk.

De Verenigde Staten hebben als motor gefungeerd bij de vorming van de Raad van Europa. Zonder dat land zou deze Raad niet zijn opgericht in 1945. Toch moet worden geconstateerd dat zowel de VS als Japan nog steeds de doodstraf kennen, haar nog regelmatig toepassen en dat in omstandigheden die niet bijster goed zijn. Verder hebben we bij tijd en wijle stilgestaan bij de manier waarop de strijd tegen het terrorisme wordt gevoerd en hebben, zoals vandaag is gebleken, ook kritiek op de manier waarop in 47 van onze lidstaten zwarte lijsten worden gehanteerd. Die kritiek geldt ook de Verenigde Staten.

Israël daarentegen kent een zeer moeilijke veiligheidssituatie en weet daar redelijk goed mee om te gaan, hoewel verbeteringen, zeker jegens het Palestijnse volk, mogelijk en wenselijk zijn.

De heer Omtzigt meende tenslotte dat zal worden voortgegaan op de weg van de actieve dialoog met genoemde landen over de hoofdlijnen van hun mensenrechtenbeleid.

De heer **Kox** zei zich graag te willen aansluiten bij de conclusie van de heer Wilshire, dat er ten aanzien van de relatie tussen de raad en de observerlanden behoefte bestaat aan minder chaos en meer structuur. Daarom zei hij de aanbevelingen van de rapporteur ook graag te onderschrijven. Er dient een stelsel van standaarden te komen waaraan «observers» wensen te voldoen. Daarnaast zou het een goede gedachte zijn deze landen sterker te betrekken bij de structuren van de Raad van Europa. Ook zei de heer Kox in te stemmen met de opvatting dat er een sterkere parlementaire dimensie in de samenwerking met de observers zou moeten komen. Canada krijgt terecht complimenten voor zijn trouwe aanwezigheid tijdens de zittingen van de Assemblee.

Zo af en toe zijn ook parlementariërs van Israël en Japan aanwezig, maar afgevaardigden uit de VS zien wij nooit. Het zou toch goed zijn als wij die hier zouden ontmoeten. De Heilige Stoel kent geen volksvertegenwoordigers, maar waarschijnlijk heeft Paus Benedictus al een uitnodiging van de Assemblee ontvangen zodat met hem eens over een parlementaire dimensie van de Heilige Stoel binnen de Assemblee zou kunnen worden gesproken. Ofschoon de Raad veel waarden deelt met de observers, moet men de ogen niet sluiten voor het feit dat dat niet alle waarden betreft. Zo delen enkele observers niet de opvattingen over de doodstraf, de Geneefse Conventie, sommige van de Resoluties van de VN, het concept van de unilaterale oorlog, de illegale bezetting van naburige gebieden, de onderdrukking van burgers, de mensenrechten boven alle andere rechten en de normen voor de democratie. De voorstellen en ideeën van de Committee on Legal Affairs and Human Rights om het rapport van de heer Wilshire aan te passen en te verbeteren zei de heer Kox te ondersteunen, vooral die met betrekking tot de doodstraf, de oorlog tegen terrorisme en het respect voor de mensenrechten en de democratie. Het debat over die laatste twee onderwerpen in juni aanstaande zei spreker tegemoet te zien. Hopelijk zijn dan alle observers van de partij.

Het standpunt van de heer Wilshire om nu geen nieuwe landen toe te laten als observer zei de heer Kox eveneens te ondersteunen. Het is beter eerst orde op zaken te stellen; zodra we de knelpunten uit het rapport hebben opgelost kunnen we dat onderwerp opnieuw bespreken. De heer Kox sloot zijn betoog af met het uitspreken van de wens dat de Assemblee het rapport met de voorgestelde aanpassingen uit Legal Affairs and Human Rights Committee zal aanvaarden.

De heer **Omtzigt** reageerde in tweede instantie op enkele bijdragen uit de Assemblee en wees erop dat de bijdragen vanuit de observer-landen over het algemeen erg worden gewaardeerd. Uitgangspunt bij de discussie over nieuwe observers zijn en blijven de waarden en beginselen van de Raad van Europa, mensenrechten, democratie en «de rule of law». Spreker verwelkomde ook het betoog van o.a. de heer Kox betreffende de afschaffing van de doodstraf. Of andere daarover anders denken of niet is niet van belang, want het standpunt van spreker is rechtstreeks terug te voeren op de waarden die in deze assemblee worden verdedigd¹.

7. De noodzaak van behoud van het Europese sportmodel

Omtrent dit thema werd op donderdag 24 januari 2008 een inleiding gehouden door de heer Michel Platini, voorzitter van de Unie van Europese Voetbal Associaties (UEFA).

Aan het debat werd deelgenomen door de heer Elzinga.

De heer **Elzinga**, die meedeelde het een grote eer te vinden in deze Assemblee zijn maidenspeech te houden, stelde vast dat in onze landen bijna iedereen – klaarblijkelijk dankzij het Europese sportmodel – kan deelnemen aan welke sport hij of zij ook maar wenst te beoefenen. Echter, in veel andere landen is dat niet het geval. Arbeiders die onder moeilijke omstandigheden 60 tot 80 uren per week moeten werken voor een minimumloon hebben doorgaans geen energie om nog actief aan enige sport te doen; hun werk is topsport op zichzelf.

Onder het Europese sportmodel staat topsport bloot aan het gevaar van commerciële exploitatie. Commerciële belangen, de instroom van enorme geldsbedragen en het laissez-faire beleid van de EU vormen een bedreiging voor eerlijke concurrentie. De reputatie van teamsporten wordt bedreigd door zakkenvullende tussenpersonen. Het rapport bevat daarover veel informatie en spreker zei het, met de heer Platini, met de inhoud ervan grondig eens te zijn.

Wie zou het niet met de rapporteur eens zijn dat het tijd wordt dat de Nederlandse topvoetbalclub Ajax het Europees Kampioenschap voetbal weer eens wint? Niettemin was de heer Elzinga het niet met hem eens dat men dat deel van het Verdrag van Lissabon moeten verwelkomen dat sport onderdeel maakt van het primaire Europese recht. Spreker meende dat Ajax zelf de overwinning zal moeten bevechten.

Van Ajax, die held uit de Griekse oudheid, is het slechts een kleine stap naar Olympia. De heer Elzinga zei in het rapport een verwijzing naar de Olympische Spelen in Beijing, die over zo'n zes maanden beginnen, te hebben gemist. Het rapport stelt dat de Assemblee zeer principieel is in het hooghouden van waarden van de Raad van Europa: democratie, de mensenrechten, de «rule of law» en respect voor culturele diversiteit. Die waarden zijn ook aanwezig in de wijze waarop in Europa de sport is georganiseerd. Spreker zei deze waarden automatisch te koppelen aan de waarden van het Olympisch ideaal van «fair play». Commerciële belangen zouden de Olympische Spelen kunnen bederven. Zij zouden de meest winstgevende Spelen van alle tijden kunnen worden. Alleen al van de verkoop van de officiële mascotte van de Spelen wordt een opbrengst van € 200 mln. verwacht. Degenen die al die souvenirs produceren zien daar weinig van terug. Sommigen verdienen niet meer dan de helft van het officiële minimumloon. Zij werken onder omstandigheden die een hoog gezondheids- en veiligheidsrisico kennen en maken bovenop hun normale werktijden vele extra uren. Dat zei spreker Elzinga geen «fair play» te willen noemen. Zou de rapporteur kunnen meedelen hoeveel dagen één van die Chinese arbeiders zou moeten werken om een kaartje voor één van de vele Olympische evenementen te kunnen kopen?

De heer Elzinga merkte voorts op zelf werkzaam te zijn als vakbonds-activist en zich o.a. bezig te houden met de organisatie van internationale

¹ Bij de stemmingen over dit rapport werden o.a. twee amendementen van de heer Omtzigt op de aanbevelingen aan het Comité van Ministers overgenomen. Het gaat om de nummers 19 en 20 die tezamen als volgt luiden:

«reiterate the position of principle that states enjoying observer status shall respect fundamental human rights and shall not apply the death penalty».

«intensify its political dialogue with Japan and the United States, to urge both countries place an immediate moratorium on executions at last and to abolish the death penalty as soon as possible, and to present to the Assembly by the end of 2008 a detailed account of its contacts with these countries».

solidariteitsevenementen van vakbonden. Op wereldwijd niveau werkt hij nauw samen met federaties van vakbonden in de Play Fair campagne 2008. De Play Fair groep heeft het Internationaal Olympisch Comité opgeroepen actie te ondernemen omdat het IOC tot nu toe niet veel heeft ondernomen om de exploitatie en het misbruik van werknemers namens de Spelen te stoppen. Er kan pas dan van een blijvende oplossing sprake zijn als arbeiders zelf het voorwerp zijn van iedere poging om hun arbeidsvoorwaarden en omstandigheden te verbeteren. Daarom moeten zij hun belangen vrij kunnen verdedigen door middel van de vrijheid van vereniging en het recht op collectieve onderhandelingen. Die vakbondsrechten, maar ook andere sociale, economische en mensenrechten zijn onderdeel van de «core business» van de Raad van Europa. Het is, zo sloot spreker af, daarom een gemiste kans dat het rapport geen beroep doet op de regeringen van de lidstaten om het IOC tot een grotere verantwoordelijkheid te dwingen. De heer Elzinga deed een beroep op zijn mede-parlementariërs om deel te nemen aan de Play Fair campagne.

8. De nakoming van verplichtingen en verbintenissen door Georgië.

Rapporteurs de heer Eörsi (Hongarije) en de heer Islami (Albanië); doc. 11502

De heer **Kox** merkte ter inleiding van zijn bijdrage op, dat, indien de regels dat zouden hebben toegelaten, het geweldig zou zijn geweest als President Saakashvili, die de Assemblee zojuist had toegesproken, ook aan het debat over dit rapport zou hebben deelgenomen. De rapporteurs zouden het, zo meende spreker, zeker ook geweldig hebben gevonden als de Assemblee de Georgische autoriteiten vandaag met groot enthousiasme zou hebben kunnen complimenteren met de succesvolle nakoming van hun verplichtingen en verbintenissen in verband met hun lidmaatschap van de Raad van Europa. Zoals wij weten is dat laatste helaas niet het geval. Naar de mening van de fractie van Verenigd Europees Links zijn er redenen om oprecht bezorgd te zijn over recente ontwikkelingen in deze lidstaat. Spreker stelde voor hierover in alle openheid te discussiëren omdat het in het belang van iedereen, allereerst en vooral de Georgische burgers is, dat Georgië wordt geholpen zijn verplichtingen en verbintenissen zo spoedig mogelijk na te komen. Tot de belangrijkste van de grote zorgen behoort in de eerste plaats de wijze waarop de presidentsverkiezingen werden georganiseerd; deze was slechter dan verwacht, zoals de rapporteur het verwoordde. In de tweede plaats bedreigt de armoede, hoewel zij iets is afgenomen, de levens van vele Georgiërs en de sociale structuren. In de derde plaats lijkt een oplossing van de «bevroren» conflicten in Abghazië en Zuid-Ossetië ver weg. Gelukkig is er ook goed nieuws. In de eerste plaats heeft Georgië enkele van de belangrijkste conventies van de Raad van Europa ondertekend en geratificeerd. Verder heeft het land nauw samengewerkt met de Raad van Europa bij het opstellen van anti-corruptie maatregelen. In de derde plaats heeft Georgië de laatste jaren een aanzienlijk aantal relevante wetten aanvaard. Met het doel enige uitleg van de rapporteurs te krijgen zei spreker terug te keren tot het slechte nieuws. Met betrekking tot de presidentsverkiezingen hebben de rapporteurs gewag gemaakt van het uiteendrijven van vreedzame demonstraties, het monddood maken van de media en het besluit om de noodtoestand uit te roepen gedurende een deel van de verkiezingstijd. Al deze maatregelen zijn in flagrante strijd met de waarden van de Raad van Europa. Over de verkiezingen zelf bestaan verder vele

twijfels. De heer Kox vroeg of de rapporteurs het met hem eens zijn dat er een grondig onderzoek naar deze onregelmatigheden tijdens de verkiezingen moeten komen.

De armoede in Georgië is zorgwekkend groot. Zijn de rapporteurs het met spreker eens dat de Georgische regering zich zou moeten herbezinnen op de schrijnende sociale gevolgen van haar economische beleid en dat zij erop zal moeten toezien dat de economische groei alle burgers ten goede komt en dat daartoe een substantiële verhoging van het inkomen van de armen moet worden doorgevoerd, zoals beloofd door alle presidentskandidaten, inclusief de heer Saakashvili?

De heer Kox wees er voorts op dat het belangrijk is vast te stellen dat er ten aanzien van Georgië nog steeds sprake is van «frozen conflicts».

President Saakashvili heeft woord gehouden door geen gebruik van geweld te maken bij het oplossen van de problemen, maar er moet wel worden gestreefd naar het vinden en ontwikkelen van oplossingen. Voor wat betreft het goede nieuws valt te melden dat Georgië intussen 53 conventies van de Raad van Europa heeft getekend en geratificeerd. Dat toont aan dat Georgië zich verbindt aan dit instituut en de waarden waarvoor het staat. Welke conventies moet Georgië nog tekenen en ratificeren? Het beleid en de actieplannen op het terrein van de anti-corruptie zijn goede vorderingen, maar welke wetgeving kunnen we nog meer verwachten als het gaat om het verbeteren van de democratie, de «rule of law» en de mensenrechten van de Georgische burgers? De heer Kox sloot zijn betoog af met het uitspreken van steun aan het voorstel van de rapporteurs om door te gaan met het «monitoren» van Georgië totdat tastbare resultaten zijn geboekt.

9. Overige activiteiten van de delegatie

Tijdens een ontmoeting op 22 januari 2008 ten huize van de Permanent Vertegenwoordiger bij de Raad van Europa, Hr. Ms. ambassadeur, drs. J. van der Velden, werd de delegatie door de plv.secretaris-generaal van de Raad van Europa, mevr. mr. M. de Boer-Buquicchio, op de hoogte gebracht van enkele ontwikkelingen met betrekking tot de relatie tussen de Europese Unie en de Raad van Europa. Mevrouw de Boer plaatste haar betoog enerzijds in het licht van de recente oprichting door de EU van een agentschap voor de mensenrechten en het onlangs tot stand memorandum of understanding tussen de Raad van Europa en de EU, anderzijds in het perspectief van de goedkeuringsprocedure ten aanzien van het Hervormingsverdrag van Lissabon. Haar uiteenzetting leidde tot een interessante gedachtewisseling over de vraag of en zo ja op welke wijze deze twee instellingen, elk met eigen ambities, doelstellingen en «achterbannen» en opererend binnen eigen verdragsstructuren, in de toekomst kunnen komen tot een betere en goed afgebakende samenwerking op terreinen en aandachtsgebieden waarop zij beide actief zijn. De rol en de betrokkenheid van de Staten-Generaal, enerzijds als mede-wetgever van de goedkeuringswet van genoemd Verdrag, anderzijds als afvaardigende instantie van de delegatie naar de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, waren daarbij uiteraard aan de orde.

Op donderdag 24 januari 2008 bracht de delegatie een bezoek aan het secretariaat van de zgn «Venice Commission», een vaste adviescommissie en denktank van de Raad van Europa in aangelegenheden die samenhangen met de het formuleren en implementeren van constituties en constitutioneel recht. Ook liet zij zich voorlichten over het werk dat wordt verricht door de Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) en door de European Commission against Racism and Intolerance (ECRT).

Op vrijdag 25 januari 2008 bracht de delegatie een bezoek aan de Nederlandse rechter in het Europese Hof voor de rechten van de Mens, mr. E. Myjer en aan het hoofd van één van de griffieafdelingen van het Hof, de Nederlander mr. N. Mol. Tijdens dit laatste bezoek kreeg de delegatie inzicht in de achtergronden en de oorzaken van de stijgende werklast van het Hof en van de barrières die door Rusland worden opgeworpen om door middel van het zgn. Protocol nr. 14 aan die onwenselijke en onwerkbare situatie een einde te maken. Tijdens het tweede deel van de ochtend ontmoette de delegatie tenslotte mr. J. Kleijssen, Director Standard Setting en mr. J. Schokkenbroek, Head Human Rights Development Department, beiden ressorterend onder het Directoraat-Generaal Mensenrechten en Juridische Zaken van de Raad van Europa.

Na een inleidende discussie over de meer algemene activiteiten van de Raad van Europa op het terrein van de mensenrechten passeerde opnieuw de huidige en toekomstige samenwerking tussen de Raad van Europa en de EU de revue. Tot slot werd van gedachten gewisseld over de wijze waarop door de Raad van Europa wordt deelgenomen aan verkiezingswaarnemingen en over de samenwerking op dat terrein met de OVSE.

De voorzitter van de delegatie,
Bemelmans-Videc

De griffier van de delegatie,
Nieuwenhuizen